

Instrukcja dotycząca przygotowania do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji zielonogórsko-gorzowskiej

1. Rys historyczny i prawny

1.1. Działania zmierzające do przekazywania wiary następnym pokoleniom odnajdujemy już w Starym Testamencie. W starożytnym Izraelu istniały zwyczaje i przepisy mające na celu zapewnienie przekazania młodym pokoleniom doświadczenia wielkich dzieł Bożych. Taki charakter miała np. haggada opowiadana podczas Paschy. W Nowym Testamencie wezwanie do przekazywania wiary można odnaleźć w nakazie misyjnym Chrystusa (Mt 28,19). Jak wyglądało stawanie się chrześcijaninem możemy dostrzec choćby w wydarzeniu Pięćdziesiątnicy (Dz 2,1-47), drodze setnika Korneliusza (Dz 10,1-48), działalności Filipa w Samarii (Dz 8,5-12) czy nawróceniu dworzanina etiopskiego (Dz 8,25-40). Na proces ten składały się następujące elementy: spotkanie ze wspólnotą Kościoła, głoszenie słowa, akt wiary, nawrócenie, chrzest, a potem życie i posługa w gromadzącej się na Eucharystii wspólnocie Kościoła.

1.2. Już w starożytności Kościół proponował osobom dorosłym pragnącym przyjąć chrzest drogę pogłębienia wiary. Słuchanie słowa Bożego, katechezy wprowadzające w życie chrześcijańskie, egzorcyzmy, błogosławieństwa i inne praktyki zmierzały do osobistego nawrócenia i przemiany życia. W II-V w. istniało w Kościele zorganizowane przygotowanie dorosłych katechumenów do chrztu. Poganin przyjęty do katechumenatu niekiedy przez długie lata brał udział w życiu Kościoła, uczestnicząc w liturgiach słowa i innych modlitwach. Przygotowanie bliższe skierowane było do tych, którzy zgłosili swoje imię do chrztu w najbliższą Wielkanoc i trwało ono przez Wielki Post. Od ok. 500 r. w Rzymie zaczyna dominować jednak chrzest niemowląt, a zanika przygotowanie dalsze do chrztu. W czasach renesansu karolińskiego próbowano, bez większego powodzenia, reaktywować wielkopostny katechumenat dorosłych. Od XI w. funkcjonował w Kościele łacińskim rytuał chrzcielny, ograniczający się do jednej celebracji zarówno wobec dzieci jak i dorosłych.

1.3. Odnowa katechumenatu zaczęła się w latach pięćdziesiątych XX wieku. Wielkie doświadczenie w tej dziedzinie wnieśli w prace Soboru Watykańskiego II teologowie z Francji, gdzie katechumenat istniał w wielkich aglomeracjach miejskich. Konkretnie decyzje w odniesieniu do katechumenatu podjął Sobór Watykański II, który w *Konstytucji o liturgii* postanowił: *Należy przywrócić różne stopnie katechumenatu dorosłych, pozostawiając wprowadzenie go w życie uznaniu ordynariusza miejscowego. Dzięki temu czas katechumenatu, przeznaczony na odpowiednie urobienie katechumena, będzie uświęcony przez obrzędy liturgiczne spełnione w kolejnych odstępach czasu (KL 64).* W Dekrecie o działalności misyjnej Kościoła sobór doprecyzował, że: *Ci, którzy przyjęli od Boga za pośrednictwem Kościoła wiarę w Chrystusa, winni być dopuszczeni przez liturgiczne ceremonie do katechumenatu. Nie polega on na samym wyjaśnianiu dogmatów i przykazań, lecz na kształtowaniu całego życia chrześcijańskiego i wystarczająco długich ćwiczeniach, przez które uczniowie łączą się z Chrystusem, swym Nauczycielem. Należy więc katechumenów odpowiednio wprowadzać w tajemnicę zbawienia i praktykę obyczajów ewangelicznych, a przez święte obrzędy, spełniane w kolejnych odstępach czasu, wtajemniczać ich w życie wiary, liturgii i miłości Ludu Bożego. Następnie przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego wybawieni z mocy ciemności, współumarli, współpogrzebani i współzmartwychwstali z Chrystusem, otrzymując Ducha przybrania za synów i obchodzą z całym Ludem Bożym pamiątkę śmierci i zmartwychwstania Pana (...). O to chrześcijańskie wtajemniczenie w katechumenacie powinni się troszczyć nie tylko katechiści i kapłani, ale cała społeczność wiernych, szczególnie zaś rodzice chrzestni, tak aby katechumeni od samego początku czuli, że należą do Ludu Bożego. A ponieważ życie Kościoła jest apostołskie, katechumeni winni również nauczyć się współpracować czynnie w ewangelizacji oraz budowaniu Kościoła przez świadectwo życia i wyznanie wiary (DM nr 14).*

1.4. Z powyższych wskazań wynika ogromna odpowiedzialność wspólnoty Kościoła za doprowadzenie osób, które uwierzyły Panu Jezusowi do pełni życia chrześcijańskiego. Jednocześnie Kościół surowo zabrania zmuszać kogoś do przyjęcia wiary lub doprowadzić do niej czy przynęcać niestosownymi środkami, jak też z drugiej strony stanowczo broni prawa, aby nikogo nie odstraszano od wiary niegodziwymi środkami. Według starodawnego zwyczaju Kościoła należy badać motywy nawrócenia i w razie potrzeby je oczyszczać (DM 13).

1.5. Konkretnie decyzje dotyczące katechumenatu wprowadzone zostały w życie przez papieża Pawła VI wraz z ogłoszeniem księgi *Ordo initiationis christianae adultorum* w uroczystość Objawienia Pańskiego w 1972 roku. Zaś *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (OCWD) zostały wydane w Katowicach w 1988 roku. W Polsce księga ta, zgodnie z instrukcją Episkopatu Polski z 9 maja 1989 r., obowiązuje od uroczystości Zesłania Ducha Świętego 14 maja 1989 r.

2. Normy ogólne

2.1. Katechumenat to droga stawania się chrześcijaninem, czas w którym nieochrzczeni poznają podstawowe prawdy wiary, Pismo św., uczą się modlić i uczestniczyć w liturgii, a przede wszystkim poznają wspólnotę Kościoła. Zadaniem katechumenatu jest przyjąć osobę nieochrzczonej w Kościele, aby towarzysząc jej w praktykowaniu życia chrześcijańskiego, uczynić ją żywym członkiem Kościoła.

2.2. Osobą odpowiedzialną za przygotowanie do sakramentów i ich udzielenie jest proboszcz własny kandydata (tj. proboszcz parafii stałego lub tymczasowego zamieszkania ustalonego na podstawie kan. 102 i 105 oraz kan. 857 §2 KPK) lub inna osoba wyznaczona w sposób wyraźny przez tegoż proboszcza (kan. 530, n. 1). W dziele tym proboszczowie współpracują z Diecezjalnym Ośrodkiem Katechumenalnym.

2.3. Zgodnie z zaleceniem zawartym we wprowadzeniu do *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (por. nr 44, 66), Biskup Zielonogórsko-Gorzowski tworzy Diecezjalny Ośrodek Katechumenalny (DOK). Celem tegoż ośrodka jest doprowadzenie osób dorosłych nieochrzczonej do dojrzałej wiary (OCWD 66, II Polski Synod Plenarny, *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, 17).

2.4. Diecezjalny Ośrodek Katechumenalny prowadzony jest przez prezbiterów mianowanych przez Biskupa Zielonogórsko-Gorzowskiego oraz świeckich katechetów posiadających stosowną misję kanoniczną (por. OCWD 44). Na czele ośrodka stoi wyznaczony przez biskupa diecezjalnego dyrektor. Jego zadaniem jest organizacja pracy ośrodka, przygotowywanie katechetów katechumenatu w diecezji oraz ich formacja, koordynacja przygotowania katechumenów do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji oraz polecanie ich biskupowi diecezjalnemu do udzielenia tychże sakramentów.

2.5. Diecezjalny Ośrodek Katechumenalny ma swoją siedzibę w Zielonej Górze. Z powodów duszpasterskich dyrektor DOK może utworzyć w innych miastach diecezji zielonogórsko-gorzowskiej Zespoły Katechumenalne (ZK) dla prowadzenia stałej formacji katechumenalnej bliżej miejsca zamieszkania katechumenów. Zespół taki tworzą katecheci, którzy na miejscu wspierają katechumena w jego drodze formacyjnej, prowadzą systematyczne katechezy oraz spotkania formacyjne, a także wspierają świadectwem swojego życia wybór wiary katechumenów.

2.6. Wtajemniczenie chrześcijańskie katechumenów winno dokonywać się stopniowo w społeczności wiernych. Wskazane jest, aby to przygotowanie z zasady trwało dwa lata; nawet w nadzwyczajnych sytuacjach nie powinno trwać krócej, niż jeden rok (por. OCWD 98). Po rozeznaniu dyrektora DOK można ten okres odpowiednio skrócić osobom, które np. uczestniczyły wcześniej w katechizacji szkolnej lub są zaangażowane w kościelne grupy formacyjne i apostołskie.

2.7. Program przygotowania musi być dostosowany do poziomu umysłowego i wiedzy religijnej kandydata. Są katechumeni, którzy dość dobrze znają zasady wiary katolickiej i tacy, którzy wiedzą bardzo niewiele. W okresie przygotowania dorośli katechumeni powinni dobrze przyswoić sobie naukę Kościoła dotyczącą prawd wiary i moralności w zakresie podanym w katechizmach dla dorosłych (zob. *Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa w związku z wprowadzeniem obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, 9 maja 1989 r., p. 5).

2.8. W formacji katechumenalnej należy stosować księgę liturgiczną *Obrzędy Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, zachowując okresy poszukiwania i dojrzewania oraz kolejne stopnie katechumenatu (por. OCWD, 6-7). Za zgodą Biskupa Zielonogórsko-Gorzowskiego można w katechumenacie dorosłych wykorzystywać także inne pomoce formacyjne o ile są zgodne z *Obrzędami Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich*. Poszczególnym stopniom i okresom katechumenatu towarzyszą stosowne obrzędy.

3. Wskazania pastoralne

3.1. Zasadniczo – jeśli to możliwe – sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych powinno sprawować się w Wigilię Paschalną (por. OCWD 49). Jako zwyczajne miejsce udzielania tych sakramentów wskazuje się kościół katedralny w Gorzowie Wielkopolskim oraz kościół konkatedralny w Zielonej Górze. Ze względów duszpasterskich sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego mogą być udzielone, za zgodą biskupa diecezjalnego, także w innym kościele.

3.2. Katechumenat osób do 18 roku życia

W przypadku chrztu dzieci w wieku katechetycznym (6-15 lat) wymagana jest prośba lub zgoda przynajmniej jednego z rodziców lub prawnych opiekunów na chrzest dziecka oraz wyrażenie woli przyjęcia chrztu przez samego kandydata. W takim przypadku w czasie jednej ceremonii liturgicznej udziela się chrztu i I Komunii świętej (dotyczy dzieci z klas III szkoły podstawowej i starszych), natomiast bierzmowanie udzielane jest w innym czasie, tj. wraz z grupą rówieśniczą (zob. *Wstęp ogólny do obrzędów wtajemniczenia chrześcijańskiego dorosłych*, n. 46). Z przyczyn duszpasterskich można sakramentów chrztu i I Komunii św. udzielić oddzielnie, tj. osobno chrztu, zaś I Komunię św. można dziecku udzielić podczas liturgii przeżywanej z rówieśnikami.

Osoby, które ukończyły 15 rok życia, a nie ukończyły lat 18, katechumenat przeżywają we własnej parafii. Przygotowanie takich osób do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego odbywa się według diecezjalnego programu przygotowania do sakramentu bierzmowania pt. *Życie Boże*, uzupełnionego przez odpowiednio dostosowane treści katechez chrzcielnych dla rodziców z programu *Chrzest sakramentem wiary* oraz odpowiednio zmodyfikowanych katechez dla rodziców programu formacji do Pierwszej Komunii świętej *Wychowanie dzieci*

do miłości Jezusa Eucharystycznego. Kandydaci do chrztu mają obowiązek uczestniczenia w lekcjach religii w szkole.

3.3. Katechumenat osób pełnoletnich

W przypadku osób, które ukończyły 18 rok życia, proboszcz w swej posłudze przygotowania do sakramentów wspierany jest przez dyrektora DOK. Zadaniem proboszcza jest rozeznanie duszpasterskie motywów przyjęcia sakramentów, zebranie i przygotowanie odpowiedniej dokumentacji oraz skierowanie takiej osoby do DOK, a także otoczenie jej duszpasterską troską podczas całego okresu katechumenatu.

Osoby, które w wieku świadomym, bądź całkiem dorosłym pragną wejść na drogę zbawienia i stać się członkami Kościoła Chrystusowego, po odpowiednim przygotowaniu otrzymują w czasie jednej liturgii trzy sakramenty: Chrzest święty, Bierzmowanie oraz Komunię św.

Przygotowanie katechumenów odbywa się na kilku poziomach i obejmuje:

- Udział w kursie lub rekolekcjach ewangelizacyjnych.
- Katechezy głoszone w DOK lub w ramach ZK, odbywające się w okresach wyznaczonych przez dyrektora DOK. Uczestniczą w nich kandydaci oraz, w miarę możliwości, poręczyciele (wiarygodni chrześcijanie, którzy zaświadczaają przed wspólnotą Kościoła, że proszący o chrzest są godni rozpocząć przygotowanie do przyjęcia tego sakramentu, towarzyszą podczas całej drogi formacyjnej katechumenowi, przeżywają wraz z nim skrutynia, a także – w przyszłości – po spełnieniu wymagań kanonicznych mogą pełnić rolę rodziców chrzestnych).
- Spotkania kandydatów z katechetami poświęcone zgłębianiu treści katechez, wspólnej modlitwie, rozważaniu słowa Bożego i dzieleniu się wiarą.
- Spotkania kandydatów z własnym duszpasterzem w parafii zamieszkania poświęcone zgłębianiu prawd katechizmowych, modlitw oraz zasad życia chrześcijańskiego.

3.4. Mistagogia

Całość przygotowań kończy okres mistagogii, czyli wtajemniczenia, kiedy to neofici wysłuchują katechez o Duchu Świętym, Eucharystii, Sakramencie Pokuty i Pojednania oraz przeżywają Celebrację tego sakramentu i Eucharystię w okresie poprzedzającym Uroczystość Zesłania Ducha Świętego. Ten etap zasadniczo powinien być realizowany we własnej parafii neofity lub, w poszczególnych przypadkach, w DOK.

Dyrektor DOK wspólnie z proboszczem parafii własnej neofity uzgadniają, czy katechezy te oraz celebracja sakramentu Pokuty i Pojednania odbywać się będzie w rodzinnej parafii neofity czy w siedzibie DOK.

W okresie mistagogii, czyli w czasie pogłębiania świadomego udziału w przyjętych sakramentach, nowo ochrzczonym i bierzmowanym powinni pomagać duszpasterze, chrzestni i świadkowie oraz cała wspólnota wiernych, w tym zwłaszcza mniejsze wspólnoty istniejące na terenie parafii. Należy zadbać o pełne włączenie

nowo ochrzczonych i bierzmowanych w życie miejscowego Kościoła, jaki stanowi parafia. W tym celu warto zaproponować neofitom włączenie się we wspólnoty istniejące w parafii, których celem jest pogłębienie wiary chrześcijańskiej i apostołskie zaangażowanie w życie wspólnoty chrześcijańskiej.

3.5. Przebieg formacji w DOK

Przygotowanie do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego odbywa się w okresie dwóch lat według następującego schematu:

Pierwszy roku formacji w DOK:

Wprowadzenie i spotkania organizacyjne

- styczeń/marzec – indywidualne spotkania osoby nieochrzczonej z własnym proboszczem celem omówienia decyzji wiary, motywów przyjęcia sakramentów i spraw formalnych. W tym okresie należy zebrać potrzebne dokumenty: aktualny odpis zupełny aktu urodzenia, oświadczenie parafii miejsca urodzenia (ewentualnie – jeśli żyją – rodziców) o braku chrztu danej osoby, pisemna prośba kandydata o udzielenie sakramentów z podaniem motywów i opisem drogi prowadzącej do odkrycia wiary katolickiej),
- kwiecień/maj – skierowanie osoby nieochrzczonej do DOK celem omówienia przebiegu formacji katechumenalnej, przygotowania do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego i rozeznania sytuacji życiowej.

STOPIEŃ I

Ewangelizacja i „prekatechumenat” (por. OCWD 9-13)

- czerwiec/sierpień – udział w kursach lub rekolekcjach ewangelizacyjnych, *Obrzęd przyjęcia do katechumenatu* (OCWD 50).

Katechumenat (OCWD 14-20)

- wrzesień/luty – katechezy katechumenalne, nabożeństwa i błogosławieństwa (przygotowanie dalsze). Jeśli okaże się, że w tym okresie katechumen nie wyda właściwych owoców nawrócenia, a jego wiara nie nabierze cech dojrzałości, wówczas katechumenat zostaje przedłużony o kolejny rok. Jeśli zajdzie taka potrzeba, okres ten można wydłużyć nawet do kilku lat (OCWD 98).

Drugi rok formacji w DOK:

STOPIEŃ II

Okres oczyszczenia i oświecenia (OCWD 21-26)

- I Niedziela Wielkiego Postu – *Obrzęd wybrania czyli wpisania imienia katechumena*,
- III, IV, V Niedziela Wielkiego Postu – *Skrutynia*,
- po III Niedzieli Wielkiego Postu – *Obrzęd przekazania Symbolu wiary* (OCWD 54),

- po V Niedzieli Wielkiego Postu – *Obrzęd przekazania Modlitwy Pańskiej* (OCWD 54),
- Wielka Sobota – *Obrzęd oddania Symbolu wiary, Obrzęd „Effeta”, wybranie imienia chrześcijańskiego, namaszczenie olejem katechumenów* (OCWD 54).

STOPIEŃ III

Sakramenty wtajemniczenia (OCWD 27-36)

- Wigilia Paschalna – uroczyste sprawowanie sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego

Okres „mistagogii”, czyli pogłębionego wtajemniczenia (OCWD 37-40)

- Okres wielkanocny – przeżywany w parafii własnej neofity lub w DOK (*Msze dla neofitów* – sprawowane w każdą niedzielę po pierwszej Niedzieli wielkanocnej). Okres mistagogii, czyli wtajemniczenia, to czas gdy neofici wysłuchują katechez o Duchu Świętym, Eucharystii, Sakramencie Pokuty i Pojednania oraz przeżywają *Celebrację sakramentu pokuty i pojednania* oraz *Eucharystię* w okresie poprzedzającym uroczystość Zesłania Ducha Świętego.

4. Owoce katechumenatu

4.1. Formacja realizowana w DOK zmierza nie tylko do przygotowania osoby nieochrzczonej do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Celem zasadniczym tej formacji jest uformowanie dojrzałego chrześcijanina, który nie tylko przyjmie wiarę w Pana, ale także wyda owoce nawrócenia i ochotnie podejmie swoją apostołską misję we wspólnocie Kościoła. Pojęcie dojrzałości chrześcijańskiej nie jest tylko pojęciem psychologicznym, ascetycznym, ani moralnym.

4.2. Dojrzałość chrześcijańską opisać można według następujących kryteriów:

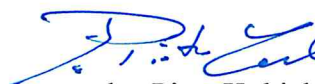
- Przede wszystkim neofita musi zostać doprowadzony do przeżywania swojego chrześcijaństwa jako osobowej relacji do Chrystusa w Duchu Świętym. Jeśli w trakcie formacji katechumenalnej neofita nie zdobędzie się na osobisty stosunek do Chrystusa, czyli nie będzie przeżywał na co dzień swojego „ja” w obliczu Chrystusowego „Ty”, to trudno będzie mówić o poprawnej formacji katechumenalnej. Chrześcijaństwo musi się stać dla tej osoby wydarzeniem osobowym.
- Następny element dojrzałości: relacja do Chrystusa jako Osoby dokonuje się poprzez słowo Boże. Chodzi zatem o taką dojrzałość, która wyrazi się w stałej umiejętności kształtowania swojego życia, rozwiązywania konkretnych problemów i sytuacji życiowych w oparciu o słowo Boże. Dopiero wówczas można mówić o dojrzałości chrześcijańskiej, gdy słowo Boże staje się normą działania.
- Następnym elementem określającym dojrzałość jest życie sakramentalne, życie liturgią, ale w tym sensie, że liturgia jest miejscem osobowego spotkania z Bogiem.
- Wprowadzenie w dojrzałe życie chrześcijańskie oznacza prowadzenie go we wspólnocie Kościoła. Jeżeli potrafię spotkać się z innymi i przeżywać jedność dlatego, że jesteśmy w Chrystusie jedno, że żyjemy Jego słowem i Jego kultem

to znaczy, że jestem gotów przeżywać wspólnotę Kościoła jako wspólnotę własną. Kościół staje się wówczas moim domem. Wspólnota Kościoła powinna być przeżywana we własnej wspólnotie parafialnej.

- Ostatnim kryterium opisującym dojrzałą postawę chrześcijańską jest poczucie odpowiedzialności za innych. Taką postawę można opisać pojęciami: służba, apostołstwo i misja. We wspólnotie Kościoła nie możemy wystarczyć tylko dla siebie, ale musimy podjąć odpowiedzialność za przekaz wiary następnym pokoleniom. W ten sposób formacja katechumenalna osiąga swój kres, a jednocześnie właściwy punkt wyjścia do apostołstwa i misji. Katechumen, który przyjął wiarę i w trakcie formacji katechumenalnej dojrzał w swym chrześcijaństwie, staje się w sposób naturalny świadkiem i misjonarzem wobec innych, dając świadectwo swojego nawrócenia i przemiany życia.

4.3. Dojrzałość chrześcijańska do której ma prowadzić formacja w DOK nie jest tożsama z moralną czy też etyczną dojrzałością. Proces nawrócenia i poddawanie swojego życia Chrystusowi w Kościele trwać będzie zawsze. Przeżycie katechumenatu powinno być wprowadzeniem w taką postawę, która pozwoli neoficie prowadzić odpowiedzialne i samodzielne życie chrześcijańskie.

Niniejsza instrukcja wchodzi w życie z dniem 1 września 2019 r.

 ks. Piotr Kubiak
 Kanclerz Kurii

 + Tadeusz Lityński
 Biskup Zielonogórsko-Gorzowski

Zielona Góra, 15 sierpnia 2019 r.
 Uroczystość Wniebowzięcia NMP
 Znak: J1a-2/19